

ครอบครัวไร้ความรุนแรงด้วยพี่เลี้ยงชุมชน*

Family Against Violence in Dysfunctional Family by Community Mentors

¹ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, ²สุริยเดว ทรีปาตี และ ³สีฟ้า ณ นคร¹Khantong Watanapradith, ²Suriyadeo Tripathi and ³Seefar Na Nakorn¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)³สถาบันวิจัยนานาชาติธรรมชัย (ดีรี)¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.²Center For Morality Promotion (Public Organization), Thailand.³Dhammachai International Research Institute (DIRI), Thailand.¹Corresponding Author's Email: Kanthong.wat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากฎหมายด้านความรุนแรงในครอบครัวที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และนำเสนอแนวทางพัฒนาที่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 2) เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิที่เกี่ยวข้อง และทักษะการจัดการกับความรุนแรง ทักษะการให้ความช่วยเหลือ 3) เพื่อสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือและถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาให้กับผู้อื่นในชุมชน ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง กลุ่มผู้นำ อาสาชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายท้องถิ่น ในพื้นที่ 4 ภาค จังหวัดน่าน ร้อยเอ็ด จันทบุรี พระนครศรีอยุธยา เชียงราย อุตรดิตถ์ และสุราษฎร์ธานี และขยายผลต่อ 9 จังหวัด เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะตัวอย่าง แนวทางสนทนากลุ่มมีดังนี้ แนวทางการพัฒนาสาระสำคัญของกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยควรเป็นอย่างไร คำสำคัญอะไรที่ควรให้เกิดความเข้าใจตรงกันในแต่ละกลุ่ม เช่น นิยาม ความรุนแรงในครอบครัว และ สาระเกี่ยวกับกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว (และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง) และสิทธิมนุษยชนที่แต่ละกลุ่มควรรู้ การให้น้ำหนักความสำคัญในแต่ละกลุ่มสาระ ควรให้สาระใดที่เหมาะสม ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เด็กและเยาวชน กับกลุ่มผู้ใหญ่ เช่น ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน แบบประเมินความรู้และความพึงพอใจ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วย Wilcoxon Signed Ranks

ผลการศึกษาสรุปผลได้ดังนี้ พบว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมและยังมีข้อกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ที่ควรปรับปรุงแก้ไขในบางมาตราเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงยังมีผู้คนจำนวนมากที่ยังไม่ทราบถึงกฎหมายและสิทธิที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกิดความรุนแรงแล้วไม่ทราบว่า จะแจ้งหน่วยงานใด และไม่ทราบว่า จะปรึกษาใคร ผู้วิจัยจึงนำเสนอ ดังนี้ 1) ข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 3 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 15 และมาตรา 16 2) การให้ความรู้กฎหมายและสิทธิที่เกี่ยวข้องและทักษะการจัดการกับความรุนแรง ทักษะการให้ความช่วยเหลือ ด้วยหลักสูตร (1) การเสริมสร้าง

เยาวชนพลังบวกร่วมแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (2) การพัฒนาพี่เลี้ยงชุมชนครอบครัวพลังบวก โดยอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ 3 วัน มีเยาวชนที่เข้าอบรม 4 จังหวัดนำร่อง จำนวน 1,175 และกลุ่มแกนนำ ผู้ใหญ่ จำนวน 235 คน ผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เกิดเยาวชนพลังบวกร่วมยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัวร่วมผลิตสื่อรวม 40 ชิ้นงาน โครงการขับเคลื่อน 1 หมู่บ้าน 1 ตำบล ครอบครัวพลังบวก 2 ตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการสถานศึกษาสีขาว ร่วมยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 6 แห่ง 3) การสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่เข้มแข็งในพื้นที่ 9 จังหวัดขยาย โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ระยะอบรม 2 วัน มี 11 กิจกรรม ผู้เข้าอบรม รวม 357 คน ใน 9 จังหวัด ขยายผล ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรง ในครอบครัว มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว การประสานต่อ ช่วยเหลือ ทักหาในการเป็นที่ปรึกษา เกิดพื้นที่ชุมชนที่นำไปขยายผลเผยแพร่ความรู้ 3 พื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สุพรรณบุรี และพะเยา

คำสำคัญ: ครอบครัว; ไร้ความรุนแรง; พี่เลี้ยงชุมชน

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the existing enforcement of laws on violence in families and provide development guidelines that could be used to address domestic violence; 2) to provide knowledge about relevant laws and rights, as well as skills in managing violence and providing support; and 3) to develop community mentors who can assist and transmit knowledge to others in their communities. The study employed research and development method. The target group consisted of students, teachers, parents, leaders, community volunteers, and local law enforcement officers in four regions of Thailand. The pilot provinces were Phra Nakhon Si Ayutthaya, Chiang Rai, Udon Thani, and Surat Thani, and also expanded to include 9 other provinces. The research tools were in-depth interview and focus group discussion with a sample group. The topics of discussion included how to develop the core components of domestic violence legislation that are applicable and suitable for Thai society; what terms should be used to foster understanding between the various groups (e.g., the definition of domestic violence); the foundation of domestic violence legislation (and related laws), the knowledge of human rights that each group should have, and the key elements that are appropriate for different target groups (e.g., children and youth, teachers, parents, and community leaders). The form for evaluating knowledge and satisfaction, participant observation, and reflection were also used in the study. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and Wilcoxon signed-rank test.

According to the findings of the study, domestic violence is the primary problem in society, and existing laws should be amended to reflect the present situation. There are also many people who are uninformed of applicable laws and rights. When violence escalates, people are unsure which agency they should notify and have no one to consult with.

Therefore, the researcher would like to suggest as follows: 1) Proposals for improving the Domestic Violence Victim Protection Act, BE 2550 (2007), Sections 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, and 16; 2) Providing knowledge about relevant laws and rights, as well as skills in managing violence and providing support through the following programs, namely (1) positively empowering youth to solve problems of domestic violence, (2) developing community mentors through a three-day online course implemented in four pilot provinces with 1,175 children and 235 adult leaders. As a result, all participants have their learning outcomes improved statistically significance of 0.05 when comparing between pretest and posttest. There are 40 pieces of media produced by youth to help end domestic violence problems. The course also results in two projects: '1 village 1 subdistrict, empowering family in 2 sub-districts' in Phra Nakhon Si Ayutthaya and '6 white schools for the end of domestic violence; and 3) The development of strong community mentors in 9 expanded provinces using a participatory action learning activity package. This training includes 11 activities with 357 participants from 9 expanded provinces. The training results in the change of people's attitudes and perception on domestic violence. Participants have a better understanding of domestic violence victim protection, more active cooperation to provide help, and more counseling skills. Additionally, more communities also develop these outcomes in three other provinces- Bangkok, Suphanburi, and Phayao.

Keywords: Family; Violence-Free; Community Mentors

บทนำ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ถูกกลืนโดยมองเห็นว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว จนในที่สุดความรุนแรงที่เกิดขึ้นยกระดับไปสู่การทำร้ายร่างกายจนถึงเสียชีวิตหรือเป็นบาดแผลในจิตใจที่ไม่มีวันหาย ปัญหานี้เกิดขึ้นทั่วโลกมีรายงานสถิติของสำนักงานอาชญากรรมและยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime; UNODC) ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีผู้หญิงกว่า 87,000 คน ถูกฆาตกรรม โดยจำนวน 58% ของการฆาตกรรมดังกล่าว หรือประมาณ 50,000 ราย เป็นการกระทำจากบุคคลในครอบครัว สอดคล้องกับ สถิติของ UN Women ในปี พ.ศ. 2561 ระบุว่าผู้หญิงทั่วโลกกว่า 35% มีประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวทั้งจากคู่สมรสและจากบุคคลในครอบครัว (UNWOMEN, 2018) สำหรับประเทศไทยมีการรายงานผลสถิติความรุนแรงในครอบครัวโดยศูนย์ปฏิบัติการสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว (สค.) พบว่า ตั้งแต่ปี 2559 - ถึงเมษายน 2563 พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคิดเป็น 1,400 ราย/ปี หรือ 118 ราย/เดือน เฉลี่ย 4 ราย/วัน (Bangkokbiznews, 2020) ความรุนแรงในครอบครัวนี้มิใช่แต่เฉพาะสตรีแต่รวมถึงเด็กและเยาวชนด้วย องค์การสหประชาชาติ ระบุว่า ประเทศไทยมีสถิติคดีความรุนแรงต่อเด็ก และผู้หญิง ติดอยู่ในอันดับ 1 ใน 10 ของโลกอย่างต่อเนื่อง โดย 1 ใน 3 เป็นความรุนแรงทางด้านจิตใจ ซึ่งกลุ่มที่ออกมาเปิดเผยเรื่องราวและร้องขอความช่วยเหลือมีเพียงร้อยละ 17 จากทั้งหมด ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นภัยเงียบซ่อนเร้นเนื่องจากผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่จะไม่นิยมแจ้งความ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้รวบรวมสถิติ 5 ปีย้อนหลัง (2558-2562) พบว่า มีการดำเนินคดีเอาความผิดการทำร้ายร่างกายคนในครอบครัวเพียง 1 ใน 4 ของจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมด (Rattana-viroj, 2020) กล่าวได้ว่า ปัญหา

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นภัยเงียบของสังคมไทยและต้องเร่งหาทางแก้ไขด่วนทั้งนี้ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะมีการพัฒนาให้เกิดมีพี่เลี้ยงชุมชนเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้เกี่ยวพร้อมทักษะการจัดการความรุนแรง ความรู้พื้นฐานสิทธิขั้นพื้นฐานรวมถึงความรู้ด้านกฎหมายความรุนแรงในครอบครัวผสมผสานทักษะที่จำเป็นเพื่อเป็นต้นแบบที่ขยายผลสู่สังคมเป็นวงกว้างต่อไป

สำหรับงานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเริ่มต้นจากการแก้ปัญหาในเชิงปกป้อง (Protection) โดยการศึกษาวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายที่มีความเหมาะสมในการใช้แก้ปัญหาดังกล่าวที่เหมาะสมกับบริบทที่นำไปใช้ปฏิบัติรวมถึงความรู้ที่จำเป็นและพอเพียงในการนำไปเผยแพร่ให้ประชาชนเป็นเชิงป้องกัน (Prevention) ชุมชนและภาคีเครือข่ายได้รู้ถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนถึงการป้องกันเชิงรุก (Prevention) โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างทักษะในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวและทักษะในการให้ความช่วยเหลือ การสร้างพลังร่วมมือของเครือข่ายที่สามารถขยายผลไปสู่การสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่เข้มแข็งทั้งความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ชุมชนซึ่ง โดยใช้พื้นที่ศึกษานำร่องระดับชุมชนใน 4 จังหวัด ที่ตั้งอยู่ใน 4 ภาค ซึ่งประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงราย อุดรธานี พระนครศรีอยุธยา สุราษฎร์ธานี และขยายผลจังหวัดในภูมิภาคอีก 9 จังหวัด โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครองของนักเรียนนักศึกษา ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในท้องถิ่น เป็นต้น โดยหวังว่างานวิจัยนี้จะทำให้เกิดกลไกในการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่และเข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องเป้าหมายเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ของสหประชาชาติ โดยเฉพาะในข้อ 16 ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องสันติภาพและความยุติธรรมที่มุ่งจะลดปัญหาความรุนแรงในทุกรูปแบบ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในการสร้างศักยภาพชุมชนให้พึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมายด้านความรุนแรงในครอบครัวที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและนำเสนอแนวทางพัฒนาที่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
2. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิที่เกี่ยวข้อง และทักษะการจัดการกับความรุนแรง ทักษะการให้ความช่วยเหลือ
3. เพื่อสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือและถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาให้กับผู้อื่นในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยพัฒนา R&D พื้นที่ศึกษาในการวิจัยนี้ออกแบบเป็นพื้นที่ระบบ Hybrid คือ การอบรมออนไลน์ใน 4 จังหวัดนำร่อง และออนไซต์ใน 9 จังหวัดขยาย โดยมีขอบเขตเนื้อหาสำหรับการศึกษาด้านกฎหมาย ได้แก่ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สิทธิมนุษยชน อนุสัญญาสิทธิเด็ก สิทธิสตรี ด้านการพัฒนาพี่เลี้ยงชุมชนตามแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก โดยใช้การออกแบบการวิจัยด้วย การวิจัยและพัฒนา (Research & Design) แบ่งระยะการวิจัยให้สอดคล้องกันตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 (R1D1) การศึกษาวิจัยกฎหมายเพื่อปกป้อง (Protection)

เป้าหมายของระยะการวิจัยที่ 1 (R1D1) เพื่อศึกษากฎหมายที่เหมาะสมที่จะใช้ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้ดีกว่าที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อสกัดกั้นความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานรวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่จะนำไปให้ความรู้กลุ่มเป้าหมายในระยะวิจัยที่ 2 **รูปแบบการวิจัย:** ใช้รูปแบบการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi structure In-dept Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อศึกษากฎหมายที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มตำรวจระดับชั้นผู้ใหญ่ (2) กลุ่มพนักงานอัยการ (3) กลุ่มผู้พิพากษา (4) กลุ่มทนายความ (5) กลุ่มบุคลากรงานยุติธรรม และ (6) กลุ่มผู้ประนีประนอม โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้ 1) มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวอย่างน้อย 10 ปี 2) เต็มใจในการให้ข้อมูลและอนุญาตให้อ้างอิงชื่อในงานวิจัย จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 23 ท่าน

ระยะที่ 2 (R2D2): เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่มีความตระหนักรู้ และมีส่วนร่วมในการยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป้าหมายของระยะการวิจัยที่ 2 (R2D2) เพื่อคนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และได้เรียนรู้ทักษะการจัดการกับความรุนแรงรวมถึงทักษะในการให้ความช่วยเหลือกรณีคนที่ได้รับผลจากความรุนแรงในครอบครัว โดยการพัฒนาชุดความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายข้างต้นเรื่องของการจัดการความขัดแย้ง การให้คำปรึกษาช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยเปิดพื้นที่เสวนาวิชาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับตัวแทนภาครัฐ องค์กรภาคสังคม สื่อ ที่เกี่ยวข้องกับการงานด้านสังคมเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่จังหวัดน่าน 4 ภาค **รูปแบบการวิจัย:** ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) สร้างพี่เลี้ยงชุมชนด้วยชุดความรู้ปฏิบัติการออนไลน์พัฒนาให้เกิดพี่เลี้ยงชุมชนที่มีความรู้เรื่องดังกล่าวข้างต้น กลุ่มประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ระยะวางแผนปรับปรุงพัฒนาชุดความรู้ โดยการเสวนาวิชาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับตัวแทนภาครัฐ องค์กรภาคสังคม สื่อ ที่เกี่ยวข้องกับการงานด้านสังคมเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้การแนะนำแบบแนะนำต่อ (Snowball Technique) ผ่านระบบออนไลน์ โปรแกรมซูม มีผู้เข้าร่วมเสวนา 38 คน **ระยะปฏิบัติการนำความรู้สู่กลุ่มเป้าหมายตามข้างต้น** ในจังหวัดคุณธรรมต้นแบบ 4 ภาคของศูนย์คุณธรรม ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอุดรธานี จังหวัดเชียงราย และจังหวัดสุราษฎร์ธานี การกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก (1) คุณสมบัติตามกลุ่มที่กำหนด (2) คัดเลือกผ่านตัวแทนเครือข่ายหน่วยงานการศึกษา กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พร้อมทั้งจะเข้าร่วมกิจกรรมตลอดโครงการ (3) สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการเข้าร่วมประชุมได้ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละจังหวัดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ระดับมัธยมต้นถึงมหาวิทยาลัยซึ่งผู้เข้าร่วมที่มีจำนวนมากที่สุดจะอยู่ในกลุ่มมัธยมปลายถึงมหาวิทยาลัย จำนวน 200 คน/จังหวัด และ (2) กลุ่มแกนนำผู้ใหญ่ ได้แก่ ครู/อาจารย์ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 50 คน/จังหวัด **เครื่องมือการวิจัย:** ประกอบด้วย 1) ชุดความรู้การอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสำหรับเยาวชน โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ 3 วัน 2) แบบประเมินความรู้ Pre-Post ก่อนและหลังการอบรม 3) การประเมินการเรียนรู้ After Action Review (AAR) 4) การเขียน Self-

reflection 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการใช้สื่อสร้างสรรค์ร่วมยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 6) การทำโครงการร่วมสร้างสังคมพลังบวก ขับเคลื่อนในสถานศึกษา และชุมชน

ระยะที่ 3 (R3D3) การสร้างพื้นที่ชุมชนเข้มแข็งโดยการสร้างพี่เลี้ยงชุมชนร่วมยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป้าหมายของระยะการวิจัยที่ 2 (R3D3) ในพื้นที่เป้าหมายจังหวัดชาย 9 จังหวัด ตามภูมิภาค ภาคกลาง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) สร้างพื้นที่ชุมชนเข้มแข็งที่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้เกิดแกนนำพี่เลี้ยงชุมชนในพื้นที่ **ระยะวางแผนปรับปรุงพัฒนาชุดความรู้** การอบรมสร้างพี่เลี้ยงชุมชนในระยะที่ 2 ในระบบออนไลน์และแยกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ โดยการวางแผน ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม 2 วัน โดยนำไปทดลองใช้กับพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อให้มั่นใจในเครื่องมือและกระบวนการ ก่อนที่จะขยายผลสู่พื้นที่จังหวัดชายอีก 8 จังหวัด **ระยะปฏิบัติการนำความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย** ในจังหวัดชาย 9 จังหวัด กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มพื้นที่แบบเจาะจง นักวิจัยภูมิภาคเป็นผู้คัดเลือกพื้นที่ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้ (1) ความเข้มแข็งในเรื่องความร่วมมือของชุมชน (2) การให้ความสำคัญในเรื่องสถานภาพความเป็นอยู่ ชีวิตและจิตใจ และการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร.) (3) ชุมชนมีความสนใจความรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงของสมาชิกในชุมชน (4) มีผู้นำหรือแกนนำที่เข้มแข็งเป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ สามารถขับเคลื่อนกลุ่มขยายผลต่อได้ในพื้นที่ (4) เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดโครงการ โดยคัดเลือกจังหวัดละ 1 พื้นที่ พื้นที่ละ 30 คน โดยไม่ได้กำหนดสัดส่วนคุณลักษณะของผู้เข้าร่วมเพื่อให้เป็นไปตามบริบทในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งพี่เลี้ยงชุมชน จังหวัดชายกำหนดไว้ 270 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ประกอบด้วย 1) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (การทำกิจกรรม การสะท้อนความคิดในกลุ่ม การนำเสนอ การให้ความร่วมมือ การสนใจเข้าร่วมกิจกรรมครบกระบวนการ) 2) แบบสะท้อนความคิดและความรู้สึกก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม เป็นคำถามปลายเปิด 3) การนำเสนองานกลุ่ม 4) การทำแผนที่ครอบครัว 5) การแสดงบทบาทสมมติในการนำความรู้มาประยุกต์ใช้แก้โจทย์ปัญหาตัวอย่างเหตุการณ์อย่างมีส่วนร่วม

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การแปรผลข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้วยสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การทดสอบสถิติ Wilcoxon Signed Ranks แบบ Dependent Samples เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของคะแนนความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบประเมินพฤติกรรม การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และแบบประเมินหลังกิจกรรม สังเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลเชิงคุณภาพ เทคนิค 6'C Technique Analysis (Connect, Contract, Conversation, Commit, Conclude) สังเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงนำเสนอด้วยวิธีอุปนัย งานวิจัยนี้ได้รับการตรวจรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลข ว.91/2564

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษากฎหมายด้านความรุนแรงในครอบครัวที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและนำเสนอแนวทางพัฒนาที่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จากการศึกษาในระยะที่ 1 (R1D1) ผลการศึกษา พัฒนาการกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยมี 2 ฉบับ กล่าวคือ 1) พ.ร.บ. คู่ครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และ 2) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ซึ่งแม้จะได้ประกาศใช้แต่ถูกระงับการขยายเวลา

การประกาศใช้ออกไปอย่างไม่ได้กำหนดเวลาใช้ที่ชัดเจน ทำให้ปัจจุบันเมื่อกล่าวถึง กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว จึงหมายถึง พ.ร.บ. คู่ครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และกฎหมายต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ลาว กัมพูชา เป็นต้น รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและครอบครัว พบประเด็นที่นำไปสู่ การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายนี้เพื่อให้ครอบคลุมบริบทสังคมไทยปัจจุบัน และผู้ใช้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรา 3 เกี่ยวกับนิยามความหมายของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” และ “บุคคลในครอบครัว”

มาตรา 5 เกี่ยวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ควรมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าเป็นหน่วยงานใด มีบทบาทหน้าที่อย่างไร

พร้อมกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ และการระบุถึงแหล่งแจ้งข้อมูลให้ชัดเจน ทันกับช่องทางที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

มาตรา 6 การปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ ควรตัดข้อความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการร้องทุกข์แทนของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้แม้ในกฎหมายมีข้อความให้กระทำแทนได้ แต่ยังคงขาดความชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การร้องทุกข์ดำเนินคดีแทนของพนักงานเจ้าหน้าที่ควรให้ความขยายโดยมีการลงนามหรือหลักฐานที่ผู้เสียหายแสดงเจตจำนงให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีแทน ยกเว้นกรณีเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามกฎหมายเด็กและเยาวชน หรือกรณีผู้ใหญ่ มีหลักฐานว่าผู้เสียหายไม่สามารถมีภาวะเจ็บป่วยร่างกายหรือจิตใจและไม่พร้อมในการดำเนินการใด ๆ

มาตรา 7 ระยะเวลาในการร้องทุกข์ที่สั้นในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก ขอให้พิจารณาระยะเวลาใหม่ หรือตัดข้อความนับแต่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งความร้องทุกข์เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องการตีความที่มีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องหลายฝ่าย

มาตรา 8 ระยะเวลาในการสอบสวนสั้นเกินไป ควรพิจารณาเวลาที่เป็นไปได้จริง และควรให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งความคุ้มครองชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีการร้องทุกข์ก่อน

มาตรา 9 ควรตัดข้อความ เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา 5 หรือมีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 ออกให้กำหนดชัดเจนเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำและผู้ถูกระทำ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว และบุคคลในครอบครัว โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของบุคคลดังกล่าว หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ” และอาจพิจารณาโทษปรับของสื่อหลักหรือสื่ออาชีพให้มากกว่าปัจจุบัน

มาตรา 10 และ 11 ควรมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการกำหนดเงื่อนไขมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นและเหมาะสม และควรเพิ่มเติมเกี่ยวกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้สูงอายุ

มาตรา 12 การกำหนดวิธีฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติผู้กระทำความผิด กฎหมายควรเปิดช่องให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การกำหนดเงื่อนไขในการบันทึกข้อตกลง ควรปรับข้อความ โดยอาจรับฟังความเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัว ประกอบด้วยก็ได้ ควรปรับเป็น ให้ศาลรับฟังความของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัว หรือชุมชนประกอบการพิจารณา ควรกำหนดเพิ่มเติมให้ชัดเจนกรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด และควรปรับปรุงวรรคสุดท้ายของมาตราเรื่องการประกาศหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการ เพื่อให้ระเบียบขั้นตอนดำเนินงานที่ชัดเจนและมีผลในวงกว้างควรปรับจาก รัฐมนตรีประกาศกำหนด เป็นสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อให้มีคำสั่ง ระเบียบไปสู่หน่วยงาน และกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 15 เรื่องการใช้ไกล่เกลี่ยยอมความมาแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแก้ไขข้อความวรรค 1 ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกัน

ในครอบครัวเป็นสำคัญ ปรับให้เป็น “ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุข และความปลอดภัยของครอบครัวเป็นสำคัญ ตัดข้อความ “การอยู่ร่วมกัน”

มาตรา 16 เรื่องการแต่งตั้งผู้ประนีประนอม ควรกำหนดคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมเป็นเฉพาะ บทบาทหน้าที่ตาม วรรค 1 ตัดคำว่า “ช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ย” ให้ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้ง ทำหน้าที่เพื่อให้คำปรึกษา และควรมีคณะผู้ประนีประนอมในพื้นที่

วัตถุประสงค์ที่ 2 การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิที่เกี่ยวข้อง และทักษะการจัดการกับความรุนแรง ทักษะการให้ความช่วยเหลือ จากการศึกษาระยะที่ 2 (R2D2) นำไปสู่คำตอบการให้คนในชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการกระทำความรุนแรง ในครอบครัวและทักษะในการจัดการและช่วยเหลือเมื่อเกิดความรุนแรง ผลการศึกษา พบว่า ในการจัด หลักสูตรในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ควรใช้ระบบออนไลน์เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการค้นหาความรู้เพิ่มเติม และใช้ประกอบให้กับผู้เข้าอบรม จึงได้พัฒนาเว็บไซต์ เพจ ไลน์ ครอบครัวไทยไร้ความรุนแรงด้วยพี่เลี้ยงชุมชน การออกแบบหลักสูตรแบ่งเป็น 2 หลักสูตรตามกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ 1) หลักสูตรการเสริมสร้างเยาวชน พลังบวกร่วมแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 2) หลักสูตรพี่เลี้ยงชุมชนครอบครัวพลังบวก สำหรับผู้เข้าอบรม กลุ่มผู้ใหญ่ โดยทั้งสองหลักสูตรเป็นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ ระยะเวลา 3 วัน การเสริมสร้างเยาวชน พลังบวกร่วมแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว หลักสูตร ประกอบด้วย Pre-Module และสาระความรู้ 7 Module Home room, After Action Review ท้ายกิจกรรมเรียนรู้ รวม 21 ชั่วโมง ผลการจัดอบรมพบว่า มีเด็กนักเรียนและนักศึกษาเข้าร่วมทั้งหมด 1,175 คน เป็น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 200 คน เชียงราย 382 คน อุตรธานี 246 คน และสุราษฎร์ธานี 347 คน จากสถานศึกษา 27 แห่ง ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยผลการ เรียนรู้ก่อนและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และมีเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมประกวดโครงการ เยาวชนพลังบวกร่วมยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีผลงาน รวม 40 ชิ้นงาน ได้เผยแพร่สู่สาธารณะผ่านเว็บไซต์ เพจครอบครัวไทยไร้ความรุนแรงด้วยพี่เลี้ยงชุมชน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจก่อน-หลัง อบรม

n = 1,175

สมรรถนะ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		Wilcoxon Signed Ranks	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว	3.72	.92	4.28	.83	-14.65	.000
2. ปัญหาและสาเหตุความรุนแรงในครอบครัว	3.65	.93	4.22	.86	-14.66	.00
3. กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว	3.46	.99	4.18	.83	-17.07	.00
4. หลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน	3.58	.95	4.19	.85	-15.45	.00
5. หลักอนุสัญญาสิทธิเด็ก	3.50	.97	4.16	.84	-16.10	.00
6. หน่วยงานองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว	3.52	.96	4.23	.85	-16.89	.00
7. วิธีการรับมือหากเผชิญเหตุ	3.63	.93	4.26	.80	-16.19	.00
8. ทักษะในการปกป้องตนเอง	3.62	.95	4.23	.83	-15.39	.00
9. ข้อควรระวังในการใช้สื่อออนไลน์	3.76	.92	4.33	.80	-14.41	.00
10. การใช้สื่อให้เหมาะสมเป็นประโยชน์	3.80	.91	4.30	.80	-13.12	.00
11. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา	3.81	.921	4.31	.81	-13.80	.00
รวม	3.72	.92	4.26	.82	-17.28	.00

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ภาพรวมผู้เข้าอบรมกลุ่มเด็กและเยาวชน มีความรู้ ความเข้าใจในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ข้อควรระวังในการใช้สื่อ, การใช้สื่อให้เหมาะสมเป็นประโยชน์, การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา, วิธีการรับมือกับปัญหาเมื่อเผชิญเหตุ, ทักษะในการป้องกันตนเอง, หน่วยงานองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว, ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว, ปัญหาและสาเหตุความรุนแรงในครอบครัว และความรู้ ความเข้าใจในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20) เรียงลำดับคะแนนจากมากไปน้อย ได้แก่ หลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน, กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว, หลักอนุสัญญาสิทธิเด็ก

การพัฒนาพี่เลี้ยงชุมชนครอบครัวพลังบวก หลักสูตรประกอบด้วย ด้วย Pre-Module และสาระความรู้ 10 Module, Homeroom และ After Action Review รวม 17 ชั่วโมง ผลการจัดอบรมพบว่า มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 235 คน ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม มีโครงการขับเคลื่อน 1 หมู่บ้าน 1 ตำบล ครอบครัวพลังบวก ใน 2 ตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโรงเรียนร่วมขับเคลื่อนโครงการสถานศึกษาสีขาวร่วมยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 6 แห่ง

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจก่อน-หลัง อบรม

n = 235

สมรรถนะ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		Wilcoxon Signed Ranks	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว	3.49	.82	4.48	.61	-10.43	.000
2. ปัญหาและสาเหตุความรุนแรงในครอบครัว	3.40	.79	4.40	.65	-10.63	.00
3. กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว	3.00	.85	4.21	.72	-11.03	.00
4. หลักสิทธิเด็กและสตรี	3.03	.85	4.23	.72	-11.18	.00
5. มุมมองเรื่องเพศกับความรุนแรงในครอบครัว	3.20	.78	4.17	.73	-10.05	.00
6. หน่วยงาน องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ	3.15	.87	4.37	.68	-11.43	.00
7. การสังเกตวิเคราะห์เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวผู้ได้รับความรุนแรง	3.12	.82	4.34	.66	-11.26	.00
8. แนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว	3.14	.81	4.31	.68	-10.98	.00
9. บทบาทของชุมชนในการใส่ใจดูแลกันและกัน	3.13	.88	4.40	.66	-11.39	.00
10. การให้คำปรึกษา ทักษะการฟัง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	3.14	.86	4.42	.65	-11.30	.00
11. การสื่อสารเชิงบวกและการใช้สื่อได้อย่างรู้เท่าทันและเหมาะสม	3.09	.89	4.42	.69	-11.55	.00
12. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	3.20	.88	4.41	.63	-11.04	.00
รวม	3.17	.71	4.35	.57	-12.10	.00

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ภาพรวมผู้เข้าอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยตามลำดับจากมากไปน้อย การใช้สื่อได้อย่างรู้เท่าทันและเหมาะสม ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาและสาเหตุความรุนแรงในครอบครัว บทบาทของชุมชนในการใส่ใจดูแลกันและกัน หน่วยงาน องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ การสังเกต

วิเคราะห์เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวผู้ได้รับความรุนแรง แนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หลักสิทธิเด็กและสตรี ความเข้าใจในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20) คือ มุมมองเรื่องเพศกับความรุนแรงในครอบครัว

วัตถุประสงค์ที่ 3 การสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือและถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาให้กับผู้อื่นในชุมชน

ผลการวิจัยระยะที่ 3 (R3D3) มีการพัฒนาชุดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยอบรมให้กลุ่มเป้าหมายพี่เลี้ยงชุมชน ได้แก่ เยาวชน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน อาสาชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ ตำรวจ ใน 9 จังหวัดขยาย ชุดกิจกรรมเรียนรู้ระยะอบรม 2 วัน เพื่อให้เข้าใจบทบาทของพี่เลี้ยงชุมชน ผลการอบรมมีผู้เข้าอบรม รวม 357 คน เป็นคนกรุงเทพมหานครและภูมิภาค ผู้เข้าอบรมมีความประทับใจในกิจกรรมเรียนรู้และได้ความรู้และความเข้าใจเพิ่มขึ้นดังแสดงไว้ข้างต้นในตารางที่ 2 เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อยากรับเป็นพี่เลี้ยงที่ช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว การประสานต่อช่วยเหลือ ทักษะในการเป็นที่ปรึกษา เกิดพื้นที่ชุมชนที่นำไปขยายผลเผยแพร่ความรู้ 3 พื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สุพรรณบุรี และพะเยา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากงานวิจัย เรียกว่า 3 R Model & Empowerment Plus 3

3 R Model & Empowerment Plus 3

Picture 1: 3 R Model & Empowerment Plus 3

Right View -สังคมแห่งความเห็นถูก (สัมมาทิฐิ) กล่าวคือ การรื้อถอน มายาคติของสังคม เกี่ยวกับความเชื่อที่ว่า “ความรุนแรงในครอบครัวไม่ควรเข้าไปข้องเกี่ยวเป็นเรื่องของคนในครอบครัวต้องจัดการกันเอง” และความเข้าใจเรื่อง **Gender** หรือ เพศสภาพ ที่สังคมไทยไม่ใช่มีแต่เพียง หญิง และชาย แต่ยังมีเพศอื่น ๆ ที่สังคมควรปกป้องสิทธิพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ การปฏิบัติด้วยความเท่าเทียม

Right Intention - ความคิดตั้งใจช่วยเหลือ (สัมมาสังกัปปะ) กล่าวคือ การที่คนในชุมชน สังคม เมื่อเห็นเหตุหรือทราบเหตุความรุนแรงในครอบครัวแล้ว คิดจะช่วยเหลือให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับความปลอดภัย และไม่ถูกระทำรุนแรงซ้ำ ทั้งนี้การทำให้ชุมชน สังคม ไม่นิ่งเฉยหรือเพิกเฉย เมื่อพบเห็นเหตุความรุนแรงในครอบครัว ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กับชุมชน สังคม

Right Action - การให้ความช่วยเหลือที่ถูกต้อง เป็นเรื่องสำคัญของผู้ที่จะเป็นพี่เลี้ยงชุมชน หรือ ผู้ที่ทราบเหตุคนแรก (First Responder) ที่อาจได้รับฟังผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นคนแรก ซึ่งในต่างประเทศให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เพราะผู้ที่รับฟังคนแรก อาจเป็นบุคคลใกล้ชิดครอบครัว ครู เพื่อน เพื่อนบ้าน ชุมชน รวมถึง เจ้าหน้าที่ตำรวจ การจะรับฟังได้อย่างถูกต้องไม่ทำให้ผู้ถูกระทำต้องเหมือนถูกระทำรุนแรงซ้ำ

Empowerment Plus 3 หมายถึง การเสริมพลังอำนาจด้วยพลังกฎหมาย พลังแห่งการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และพลังความร่วมมือ บ.ว.ร. ทั้งนี้การแก้ปัญหาในระดับชุมชน สังคม และเจ้าหน้าที่รัฐ ตามแนวคิด 3 R จะไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลหากขาดพลังทั้งสามในการสนับสนุนส่งเสริมและเป็นฐานนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนิเวศทางสังคม

พลังที่ 1 พลังทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพสามารถบังคับใช้และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เพราะต้องยอมรับว่าการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย รัฐนอกจากมีหน้าที่ออกมาตรการปกป้องคุ้มครองให้ผู้ถูกระทำได้รับความปลอดภัยและได้รับความเป็นธรรม อีกด้านหนึ่งยังต้องคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นตามมาทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้เสียหายและผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายของรัฐเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวต้องไม่ใช่เลนส์มองของนักกฎหมาย แต่ต้องรับฟังผู้เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปการออกมาตรการต้องมีแนวทางให้ผู้ปฏิบัติ และข้อความเกี่ยวกับนิยามต้องชัดเจน ทุกฝ่ายสามารถใช้เป็นกรอบในการพิจารณาดำเนินการได้ไปในทางเดียวกัน

พลังที่ 2 พลังแห่งการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีชุมชนเป็นฐาน กล่าวคือ การจัดอบรมให้ความรู้ทั้งในส่วนของประชาชน บุคลากร เจ้าหน้าที่ หรือผู้เกี่ยวข้อง ต้องมิใช่การให้ความรู้แบบเดิม คือ รับฟังแล้วจบไป แต่ต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่นำพาชุมชน หรือผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยมีเป้าหมาย คือ เรียนรู้แล้วผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง และประการสำคัญการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องวิเคราะห์ชุมชนการออกแบบถ่ายทอดความรู้จึงต้องเป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมเรียนรู้

พลังที่ 3 พลังแห่งความร่วมมือ บ.ว.ร. การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวคงมิใช่ความรับผิดชอบเฉพาะของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องอาศัยภาคส่วนสังคมมาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา **บ้าน** หมายถึง ชุมชน ที่ต้องเกิดความตระหนักร่วมกันว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ชุมชนมีส่วนช่วยทั้งในแง่ของการให้ความช่วยเหลือ การฟื้นฟู การติดตาม ดังเช่นกรณีที่หลายประเทศต้นแบบในการจัดการปัญหา ใช้ระบบชุมชนช่วยกำกับติดตามให้ผู้กระทำความรุนแรงปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงตามคำสั่งศาล ส่วนคำว่า **ว. หรือ วัด** หมายถึง วัดของทุกศาสนาที่เป็นศูนย์รวมของ ศาสนิกชนของศาสนานั้น ๆ เห็นได้ว่าผู้นำศาสนามีอิทธิพลต่อชุมชนในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ดังนั้นกลไกทางศาสนาจึงเป็นฐานที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจ เพื่อหล่อหลอม ป้องกัน และแก้ไข ผู้ที่เคยผิดพลาดในการใช้ความรุนแรงได้แก้ไขปรับปรุงพัฒนาตนเป็นศาสนิกชนที่ดี สำหรับคำว่า **ร. มี 2 นัย ร.โรงเรียน และ ร.รัฐ** ทั้งนี้ โรงเรียน สถานศึกษา ในฐานะบ้านหลังที่สองของเด็กและเยาวชน การอบรมบ่มเพาะและการดูแลเอาใจใส่ของครูมีผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและไม่ใช้ความรุนแรง **ร.สอง** คือ รัฐ หรือหน่วยงานรัฐ องค์กรบริหาร

ปกครองท้องถิ่น เป็นต้น ที่ต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งในเชิงปกป้อง ป้องกัน ฟื้นฟู หรือเยียวยา และสำคัญคือการทำงานแบบบูรณาการของหน่วยงานในพื้นที่ต้องมีแนวคิดที่ทำให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงเผชิญกับการตอบคำถามของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้น้อยที่สุด และมั่นใจว่าจะได้รับการปกป้องและความยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยทั้ง 3 วัตถุประสงค์มาใช้ในการอภิปรายผล เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของผลที่ได้ในแต่ละวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า ยังมีกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ไม่ชัดเจนในบางประเด็นรวมถึงมีความไม่เอื้ออำนวยในการทำงานไม่มีความชัดเจนในการทำงานว่าหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ทำให้มีการล่าช้าปล่อยปะละเลยในการทำงานดังกล่าวและมองว่าเป็นปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องของครอบครัวหรือสามีภรรยา ซึ่งสักระยะหนึ่งคนในครอบครัวก็จะจัดการกันเองได้ ทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้วปัญหาด้านความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีมาอย่างยาวนานจากทัศนคติดังกล่าวและไม่ได้รับความแก้ไขจากมุมมองของคนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Gunmintra (2019) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว: ปัญหาและแนวทางป้องกัน กล่าวว่า สาเหตุจากสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบทบาทของชายและหญิงการยอมรับความแตกต่างเชิงอำนาจ จึงมีการเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามผลของการวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นโดยการนำเสนอแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งหมายถึง พ.ร.บ. คู่ครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยได้เสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ สาระใหญ่เป็นเรื่องของนิยามความหมายของ “ความรุนแรงในครอบครัว” “บุคคลในครอบครัว” สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์ (Kamphiranon, 2020) และ บวร บุญลพ (Boonlop, 2021) อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานวิชาการ ได้เสนอไว้ในงานสนทนากลุ่มเฉพาะด้านกฎหมาย (2 มิถุนายน 2564) การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว นอกจากการขับเคลื่อนในทางสังคมแล้ว การบังคับใช้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงเป็นเรื่องที่สำคัญและทำให้ผู้ถูกระทำมั่นใจในมาตรการทางกฎหมายสามารถปกป้องพวกเขาได้ สรรพชัย รัชตะวรรณ (Ratchatawan, 2022) ได้กล่าวถึงนิยามความรุนแรงในครอบครัว ควรขยายความและมีความร่วมสมัยกับสังคมปัจจุบัน การคุกคามด้วยเทคโนโลยีติดตามตัว เป็นต้น ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tangon, and Sirisaksomboon (2018) เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเหยื่อจากความรุนแรงในครอบครัวศึกษากรณีการคุกคามติดตามทางอินเทอร์เน็ต (Cyberstalking) การกระทำในลักษณะ Cyberstalking ส่งผลกระทบต่อบุคคลในสังคมที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวรูปแบบใหม่เป็นการทำให้เกิดความเสียหายและความกลัวโดยการใช้อิทธิพลทางอินเทอร์เน็ต

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ยังมีคนในชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในสถาบันครอบครัวขาดความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย ขาดทักษะในการแก้ไขปัญหาหรือการให้ความช่วยเหลือไม่ทราบว่าจะแจ้งหน่วยงานใด จึงมีการให้ความรู้และทักษะด้านที่จำเป็น โดยมีการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายสองกลุ่มออกแบบหลักสูตรแบ่งเป็น 2 หลักสูตรตามกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ 1) หลักสูตรการเสริมสร้างเยาวชนพลังบวกร่วมแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 2) หลักสูตรพี่เลี้ยงชุมชนครอบครัวพลังบวก โดยให้ความรู้เช่นด้าน สิทธิมนุษยชนเบื้องต้นและเสริมทักษะที่จำเป็นในการช่วยเหลือเมื่อประสบพบเห็นความรุนแรงต้องไม่เพิกเฉยและมีความคิดที่จะช่วยเหลือทันทีเพื่อให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับความปลอดภัยและลดการถูกระทำซ้ำ

ซึ่งสอดคล้องกับศรัณย์ศิริ คัมภีรานนท์ (Kamphiranon, 2020) นำเสนอเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว ของสังคมไทย ได้นำเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หนึ่งในข้อเสนอคือ แนวทางการป้องกันการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในกรณีที่เป็นบุคคลภายนอก เมื่อพบเห็นเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงควรเข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยด่วน หรือโทรแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือ เนื่องจากปัญหาการใช้ความรุนแรงไม่ใช่ปัญหาส่วนตัว แต่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ประเด็นข้อสังเกตที่พบ แม้ว่ากฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกำหนดไว้ใน มาตรา 5 แต่ในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้แม้กระทั่งมีกฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองอยู่ Pucharoensilp (2018) ศึกษาเรื่อง ก้าวต่อไปของกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า แม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ไม่ได้กำหนดบทลงโทษหรือมาตรการใด ๆ แก่ผู้ที่ไม่แจ้ง การทำให้ทุกคนในสังคมตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหามความรุนแรงในครอบครัว รัฐควรร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการให้ความรู้และจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านการกระทำความรุนแรงในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความเข้าใจในมิติต่างๆ การคำนึงถึงผู้เสียหายโอกาสที่จะได้รับความรุนแรงซ้ำอีกครั้ง และผลที่ได้รับกับผู้ได้รับผลกระทบ เช่น เด็ก และเยาวชน สอดคล้องกับ Theeravut, and Sripa (2019) ศึกษาเรื่อง สภาพการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของตำรวจในการรับมือปัญหาความรุนแรง: ศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการตำรวจนครบาล 9 ได้เสนอว่า แนวทางในการพัฒนาบทบาทตำรวจในการรับมือปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ควรมีการพัฒนาด้านการศึกษาและฝึกอบรมให้กับตำรวจ เพราะการดำเนินการคดีครอบครัวเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน ผู้ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความเข้าใจมิติสัมพันธ์ที่ซับซ้อนจิตใจและความตั้งใจของเจ้าหน้าที่ ต้องมองปัญหาในมุมที่เหนือกว่าคดีทั่วไป การคำนึงถึงผู้เสียหายโอกาสที่จะได้รับความรุนแรงซ้ำอีกครั้ง และผลที่ได้รับกับผู้ได้รับผลกระทบ เช่น เด็ก และเยาวชน เป็นเรื่องที่สำคัญมาก และการทำงานเรื่องครอบครัวต้องประสานงานกับสหวิชาชีพ มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลายส่วนงาน ผู้ปฏิบัติหน้าที่จึงต้องมีสติ ขันติ และสันติในการทำงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า พี่เลี้ยงชุมชนที่ได้รับการอบรม ในด้านทักษะจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ อย่างมีส่วนร่วม ได้แก่ เยาวชน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน อาสาชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ ตำรวจ ใน 9 จังหวัดชายแดนใต้ ชุดกิจกรรมเรียนรู้ระยะอบรม 2 วัน เข้าใจบทบาทของพี่เลี้ยงชุมชน ดังผลการอบรม มีผู้เข้าอบรม รวม 357 คน เป็นคนกรุงเทพมหานครและภูมิภาค ผู้เข้าอบรมมีความประทับใจในกิจกรรมเรียนรู้ เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อยากเป็นพี่เลี้ยงที่ช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว การประสานต่อช่วยเหลือ ทักษะในการเป็นที่ปรึกษาและสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาคนในพื้นที่ได้ซึ่งจะก่อประโยชน์ในระยะยาวทั้งในเชิงป้องกันและแก้ไขด้วยการให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้องจากพี่เลี้ยงชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ตัวการให้ความช่วยเหลือที่ถูกต้อง เป็นเรื่องสำคัญของผู้ที่จะเป็นพี่เลี้ยงชุมชน หรือ ผู้ที่ทราบเหตุคนแรก (First Responder) ที่อาจได้รับฟังผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นคนแรก ซึ่งในต่างประเทศให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เพราะผู้ที่รับฟังคนแรก อาจเป็นบุคคลใกล้ชิดครอบครัว ครู เพื่อน เพื่อนบ้าน ชุมชน รวมถึง เจ้าหน้าที่ตำรวจ การจะรับฟังได้อย่างถูกต้องไม่ทำให้ผู้ถูกกระทำต้องเหมือนถูกกระทำรุนแรงซ้ำ หรือปล่อยให้ความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นด้วยคำแนะนำที่ไม่ถูกต้องอันเกิดจากการขาดทักษะในเรื่องนี้ สอดคล้องกับ สรรพชัย รัชตะวรรณ (Ratchatawan, 2022) กล่าวว่า ทุก ๆ คน อาจจะมีโอกาส หรือมีบทบาทที่ตัวเองจะได้เป็น First responder คือจะเป็นผู้แรกที่ได้รับรู้เรื่องความรุนแรง มีบทบาทสำคัญมาก ในต่างประเทศจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ยกตัวอย่างประเทศอังกฤษ

การอบรมที่โรงเรียนนานาชาติ หลายร้อยโรงเรียน รวมถึงการอบรมที่เลี้ยงชุมชนต่าง ๆ ให้เข้าถึงและเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว การไม่ตัดสินตนสรุปตามความเชื่อเดิมของตน รวมถึงความเข้าใจว่าอะไรเรียกว่าความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งต้องไปแก้ไขปรับปรุงนิยามเกี่ยวกับคำว่า ความรุนแรงในครอบครัว เป็นอย่างไรต้องให้ชัดเจนและสื่อสารกับสังคมและผู้เกี่ยวข้องให้ทราบโดยทั่วกัน นอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดย ธิวลลิต บุรีกุล (Bureekul, 2021) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย สถาบันพระปกเกล้า ผู้ขับเคลื่อนงานด้านสิทธิและกฎหมายเกี่ยวกับสตรี ได้กล่าวในงานเสวนาวิชาการ 28 มิถุนายน 2564 ถึงประเด็นวิธีการของเจ้าหน้าที่ตำรวจมักนำการไกล่เกลี่ยมาใช้และสุดท้ายผู้เสียหายกลับไปถูกระงับความรุนแรงซ้ำบางกรณีถึงแก่ชีวิตซึ่งมีให้เห็นในสังคม ดังนั้นการไกล่เกลี่ยใช้กับบางเรื่องได้แต่บางเรื่องใช้ไม่ได้ เรื่องการกระทำความรุนแรงแล้วไปไกล่เกลี่ยสุดท้ายก็จบลงด้วยความตายก็มีแล้วซึ่งเราก็เห็น เพราะฉะนั้นเราจะเอาศาสตร์ของการไกล่เกลี่ยมาใช้กับบางเรื่องนั้นไม่ได้ ดังนั้นต้องมีรูปแบบอื่น

กล่าวโดยสรุปว่าการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวที่นับวันปรากฏให้เห็นมากขึ้น และยังมีอีกมากที่ไม่ได้เก็บสถิติเนื่องจากผู้ถูกระงับไม่ได้แจ้งความดำเนินคดีหรือแจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม). ทุกฝ่ายในสังคมจึงจำเป็นต้องจับมือร่วมกันและนำประเด็นปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวมาร่วมพัฒนาแก้ไขอย่างจริงจัง โดยทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่รับผิดชอบตามบทบาทของตน ไม่ปล่อยให้มันเป็นเพียงหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งอีกต่อไป สังคมไทยจึงเป็นสังคมสันติสุขไร้ความรุนแรงอย่างแท้จริง

สรุป

จากกระบวนการพัฒนาขับเคลื่อนครอบครัวไทยไร้ความรุนแรง โดยเป้าหมายหลักของโครงการวิจัยย่อยนี้ คือ การศึกษากฎหมายและนำเสนอเพื่อพัฒนาให้กฎหมายสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง การนำความรู้ทางกฎหมายและสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการกระทำความรุนแรงในครอบครัวไปเผยแพร่สู่ชุมชน รวมถึงการให้ชุมชนได้เรียนรู้ทักษะการจัดการกับความรุนแรงรวมถึงทักษะในการให้ความช่วยเหลือกรณีคนที่ได้รับผลจากความรุนแรงในครอบครัว และสร้างชุมชนที่เข้มแข็งโดยการสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือและถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาให้กับผู้อื่นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลที่เกิดขึ้นแบ่งเป็น 3 ระดับ

1) ระดับ **Expect to see** หมายถึง การถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมายให้มีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาคความรุนแรงในครัว กล่าวคือ ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวมิใช่เป็นเรื่องของครอบครัวที่คนนอกไม่ควรยุ่งเกี่ยว แต่ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมควรพึงตระหนักและให้ความช่วยเหลือ ไม่เพิกเฉยหากทราบหรือเห็นเหตุความรุนแรงในครอบครัว ปล่อยผู้ถูกระงับต้องเผชิญกับความรุนแรงซ้ำ ๆ โดยมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 สิทธิของผู้ถูกระงับ หน้าที่ของผู้พบเห็นหรือทราบเหตุต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ผลการศึกษาในระดับ Expect to see นักเรียน นักศึกษา จำนวน 1,175 คน และกลุ่มแกนนำผู้ใหญ่ ได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชน อสม. อพม. เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น จำนวน 235 คน ในพื้นที่ 4 จังหวัดน่าน และสถานศึกษา 37 แห่ง 4 ภาค และมีพี่เลี้ยงชุมชนในพื้นที่จังหวัดชาย 9 จังหวัด จำนวน 357 คน

2) ระดับ **Like to see** หมายถึง เกิดการลงมือทำเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว โดยในระดับเยาวชน มีการนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ และในระดับชุมชน มีการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนร่วมกันแก้ปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว สำหรับในกลุ่มเยาวชน มีจำนวน

80 คน ได้ร่วมกันผลิตสื่อเยาวชนพลังบวกร่วมยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผลิต 40 ผลงาน เผยแพร่สู่สาธารณะ ในระดับชุมชนเกิดกลุ่มเครือข่ายแกนนำพี่เลี้ยงชุมชนในระดับจังหวัด 4 จังหวัด ในระดับชุมชนมี 6 พื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ

3) ระดับ **Love to see** หมายถึง มีการขับเคลื่อนขยายผลเผยแพร่ความรู้หรือทำโครงการสร้างการเปลี่ยนแปลง ในระดับสถานศึกษามี 6 สถานศึกษา ทำโครงการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาไร้ความรุนแรง ได้แก่ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย โรงเรียนท่าช้างวิทยาคม โรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์ โรงเรียนเชียงรากน้อยวิทยา โรงเรียนบ้านนาดีโคกกลาง และอาชีวศึกษาพณิชยการเชียงราย และในระดับชุมชน มี 6 ชุมชน ในภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชุมชนรอบวัดสารอด เขตราชบุรีบูรณะ สุพรรณบุรี ชุมชนพื้นที่ ตำบลไผ่ขวาง ชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ตำบลเลาขวัญ ชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตำบลท่าเรือ ชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ตำบลหนองบัว และชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ตำบลสุเทพ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการศึกษานี้ไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในการจัดอบรมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และทำให้เกิดการตระหนักรู้ถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ให้กับนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง เพื่อเป็นการร่วมกันบ่มเพาะค่านิยมใหม่ที่ช่วยป้องกัน และลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สามารถนำงานนี้ไปพัฒนาศึกษาถอดบทเรียนปรากฏการเชิงลึกถึงมิติการพัฒนาชุมชนให้เรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนใจ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบตรงเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สามารถนำหลักสูตรที่เป็นผลงานวิจัยนี้ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ 1) เห็นความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและมาคาดคะเนความเชื่อที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และมีจิตอยากช่วยเหลือเมื่อพบเห็นเหตุความรุนแรงในครอบครัว 2) รู้และเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองความรุนแรงในครอบครัวและสามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้ในฐานะพี่เลี้ยงชุมชน 3) มีแนวทางในการช่วยเหลือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่ทำให้เกิดการกระทำรุนแรงซ้ำจากการช่วยเหลือและมีทักษะในการแก้ปัญหาเมื่อพบเหตุความรุนแรงในครอบครัวของพี่เลี้ยงชุมชน 4) ชุมชนเรียนรู้การทำงานแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชนและกับเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นระบบ โดยการไปใช้กำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การปฏิบัติการบูรณาการในการแก้ปัญหา การสร้างการรับรู้เชิงป้องกันสู่ระดับชุมชน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีอาสาสมัครหมู่บ้านสามารถนำไปเสริมหลักสูตรไปอบรมพัฒนาเพื่อเสริมมิติเรื่องความรุนแรงในครอบครัวให้กับอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การสำรวจพัฒนาตัวชี้วัดพฤติกรรมบ่งชี้ “ความรุนแรงในครอบครัว” “บุคคลในครอบครัว” เพื่อนำมาเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องกับบริบทของสังคม และนำมากำหนดเป็นคู่มือให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ไปในทางเดียวกันป้องกันอคติจากการตีความ

2.2 การศึกษาพัฒนาหลักสูตรสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และการวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อต่อยอดสร้างวิทยาการตัวคุณครอบคลุมบุคลากรทั่วประเทศ

2.3 การศึกษาการเชื่อมโยงฐานข้อมูล Application เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวสำหรับหน่วยงานภาครัฐแบบบูรณาการเพื่อการแก้ปัญหาแบบครบวงจร

References

- Bangkokbiznews. (2020). *Harness Community Potential, Establish Safe Zones, and Reduce Domestic Violence*. Retrieved November 22, 2021, from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/908506>
- Boonlop, B. (2021). Provincial Prosecutor at the Office of the Attorney General, Special Prosecutor's Office, Legal Development Division, Academic Office. *Interview*. March, 31.
- Bureekul, T. (2021). *24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022*. Retrieved January 20, 2021, from <https://www.kpi.ac.th/uploads/pdf/R16III1ocDhUqbTPw98BL0Z0gl8sew0EHAOfbMU.pdf>
- Chaitanyapat, T. (2020). *Problems in the Enforcement of Domestic Violence Laws*. Retrieved January 20, 2021, from <https://library.coj.go.th/ebook.html?bid=56167&fid=14635>
- Department of Women's Affairs and Family Development. (2020). *Study Report on Community-Based Approaches to Prevent and Address Violence Against Women and Family Members: Enhancing Existing Foundations and Establishing New Ones*. Retrieved September 1, 2021, from <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/06b51b02-7d70-490e-ac42-e63243060faa/resource/16f88f11-aed7-4705-836e-910ee1d7e974/download/r6.1.29-cba-report.pdf>
- Gunmintra, C. (2019). Domestic Violence: Problems and Prevention. In RSUSSH 2019 Conference Committee (Eds). *Proceedings of RSU Research Conference (2019)* (pp. 984-997). Published Online: Rangsit University. Retrieved December 12, 2021, from <https://rsucon.rsu.ac.th/files/proceedings/nation2019/NA19-136.pdf>
- Kamphiranon, S. (2020). *Domestic Violence in Thai Society*. Bangkok: Academic Bureau, Secretariat of the Senate.
- Pucharoensilp, S. (2018). The Next Step of the Law on Protection of Domestic Violence Victims. *The Journal of Development Administration Research*, 8(2), 32-42.
- Ratchatawan, S. (2022). Prosecutor at the Office of the Attorney General, Office of Criminal Law Research and Justice Process Development, Nitivajra Institute. *Interview*. March, 26.
- Tangon, R., & Sirisaksomboon, C. (2018). Legal Measure to Protect Victimization of Women under Domestic Violence: A Case Study of Cyberstalking in International Law. *Journal of Politics, Administration and Law*, 10(3), 465-490.

- Theeravut, N., & Sripa, K. (2019). Domestic Violence Situation and Police Role Development in Dealing with Violence: A Case Study of Metropolitan Police Division 9. *Journal of the Police Nurses*, 11(2), 326-338.
- Thongkuay, S. (2021). *United Against Domestic Violence Crisis*. Online Academic Seminar Participated on July 28, 2021. Member of the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities.
- UNWOMEN. (2018). *Fact and Figures: Ending Violence Against Women 2018*. Retrieved November 21, 2021, from <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>
- _____. (2018). *Global Study on Homicide: Gender-Related Killing of Women and Girls 2018*. Retrieved November 21, 2021, from https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf